

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านเป็นวิธีการหาความรู้และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำความรู้นั้นมาใช้แก้ปัญหาและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะในปัจจุบันการอ่านมีความจำเป็นต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างมาก เพราะโลกปัจจุบันมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวัตถุ วิทยาการ และเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องใช้การอ่านในการสื่อสาร เพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าต่าง ๆ ได้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ การอ่านจึงทำให้มนุษย์ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เกิดความคิดที่กว้างไกล นำมาซึ่งความฉลาดรอบรู้ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งยังเป็นการพักผ่อนในยามว่าง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในจิตใจ

ในด้านการศึกษา การอ่านยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการแสวงหาความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และมีความจำเป็นต่อการเรียนในทุกระดับ การจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาถือได้ว่าการอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลาย เนื่องจากกิจกรรมในโรงเรียนประมาณร้อยละ 80-90 ต้องอาศัยการอ่านเป็นสำคัญ (Strang, McCollough and Traxler, 1961 อ้างถึงในสุจิตรา ศรีนวล, 2533) ดังนั้นความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของนักเรียนจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านให้เกิดการเรียนรู้ ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านสูงย่อมได้รับความรู้และประสบความสำเร็จในการเรียนมากกว่าผู้ที่ด้อยความสามารถในการอ่าน และถ้านักเรียนมีความสามารถในการอ่านดีแล้วการเรียนวิชาอื่น ๆ ก็จะมีผลดีไปด้วย ทั้งนี้เพราะความสามารถในการอ่านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาอื่น ๆ จากการวิจัยหลายเรื่องพบว่านักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ในการ

เรียนวิชาอื่นเป็นต้นว่า วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สูงตามไปด้วย

เนื่องจากการอ่านเป็นกระบวนการสื่อความหมายของความคิด อารมณ์ และความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนถ่ายทอดไปยังผู้อ่าน การอ่านจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดและความสามารถเพื่อทำความเข้าใจในสารที่สื่อ และตีความสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อความหมาย ให้ได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ผู้เขียนแสดงออกมาทางข้อความนั้น (Ronald V. White, 1981) ดังนั้นการอ่านจึงประกอบไปด้วย การสื่อสารและการเข้าใจความหมาย ถ้ามีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้วจะทำให้ผู้อ่านสามารถรวบรวมความคิดจากสิ่งที่อ่านได้ เพราะการอ่านที่ปราศจากความคิดความเข้าใจย่อมมิใช่การอ่านที่แท้จริง เป็นเพียงการจดจำตามตัวอักษรเท่านั้น (Miller, 1973)

ความเข้าใจในการอ่านเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการศึกษา ในการอ่านทุกระดับตั้งแต่ระยะเริ่มต้นผู้อ่านต้องอ่านอย่างมีความเข้าใจ ถ้านักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้องก็จะได้รับความรู้จากการอ่านอย่างเต็มที่ นักเรียนที่มีความเข้าใจในการอ่านสูงจะสามารถอ่านหนังสือ ตำรา ตลอดจนข้อความต่าง ๆ ได้ดี มีความเข้าใจถูกต้องและรวดเร็ว (สุนิมพ์ ศรีวรรณธ์สกุล, 2531) จึงกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่านก็คือความเข้าใจ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) กำหนดให้วิชาภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่องเขียนคล่องคงสภาพการรู้หนังสือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534) และถึงแม้การจัดการเรียนการสอนจะให้ความสำคัญต่อการสอนอ่านมาก แต่ความสามารถในการอ่านของนักเรียนยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ จากประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มทักษะภาษาไทยในระดับประเทศปีการศึกษา 2527-2532 พบว่าสมรรถภาพการอ่านในใจมีผลการประเมินต่ำสุดมาตลอดโดยเทียบกับคะแนนเต็ม 10 ได้เท่ากับ 4.53, 4.86, 5.20, 3.92, 5.07 และ 5.62 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ) และจากผลการวิจัยของ วงเดือน วรรณไชย (2520) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่าผู้ที่สามารถอ่านหนังสือแล้วเข้าใจเรื่องราวได้ดีมีเพียงร้อยละ 22.80 ซึ่งแสดงว่านักเรียน

ส่วนใหญ่อ่านแล้วไม่เข้าใจเรื่องราวได้ดีเท่าที่ควร

การที่นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการอ่านนั้น สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะไม่มีความรู้ในเรื่องที่อ่านมากพอที่จะเป็นพื้นฐานในการรับรู้ข้อมูลใหม่ หรือความรู้เดิมที่มีอยู่ไม่ได้รับการกระตุ้น นักเรียนจึงไม่สามารถนำข้อมูลใหม่ไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมได้ และจากความหมายของการอ่านที่ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางความคิดที่จะต้องทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ที่ผ่านสายตาเข้าสู่สมอง โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาช่วยให้ความหมายของสัญลักษณ์ที่มองเห็นชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ (Smith, 1971 อ้างถึงในเสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2532) ดังนั้นครูจึงควรจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ในการสร้างความหมายจากสิ่งที่อ่าน รู้จักตีความหมายจากสิ่งที่อ่านโดยใช้ประสบการณ์ของตนให้มากที่สุด

การอ่านและการที่จะรู้ความหมายของสิ่งที่อ่าน เป็นกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับตัวผู้อ่านเอง ผู้อ่านจะได้ความคิดจากเรื่องที่อ่าน ไม่ใช่รู้ความหมายจากตัวอักษร เนื่องจากผู้อ่านแต่ละคนต่างก็มีความรู้ ประสบการณ์ โลกทัศน์ แตกต่างกันไป สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่าน จากแนวคิดเรื่องโครงสร้างของความรู้นี้ นักจิตวิทยากลุ่มปัญญานิยมได้ตั้งทฤษฎีขึ้นคือ "Schema Theory" ตามหลักการของทฤษฎีนี้ถือว่า ทั้งผู้อ่านและผู้เขียนต่างก็มีโครงสร้างของความรู้ (schema) เป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ งานเขียนเป็นตัวแทนโครงสร้างความรู้ของผู้เขียน ถ้าโครงสร้างความรู้ของผู้อ่านและผู้เขียนต่างกันก็อาจทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้ schema ยังมีความหมายรวมไปถึงลักษณะโครงสร้างของงานเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น นิทาน นิยาย บทบรรยาย เป็นต้น ลักษณะโครงสร้างภายในของงานเขียนแต่ละประเภทจะแตกต่างกันออกไป แล้วแต่ว่าผู้เขียนจะต้องการสื่อความหมายอะไรเป็นสำคัญ และโครงสร้างหรือการเรียบเรียงเนื้อหาของงานเขียน ย่อมจะมีอิทธิพลต่อการอ่านด้วย (ฉัตรสุตา ดวงพลอย, 2526)

ความรู้ในเรื่องโครงสร้างหรือรูปแบบในการเรียบเรียงข้อความ จะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทอ่านได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถจดจำและระลึกเรื่องราวที่ได้อ่านในภายหลังได้อีก (Patricia L. Carrell, 1984) โครงสร้างของข้อความที่อ่านก็คือ โครงสร้างหรือรูปแบบที่ผู้เขียนใช้ในการ

เรียบเรียงความคิด แล้วนำเสนอออกมาอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นการจัดเรียง รายละเอียดของเรื่องราวให้เหมาะสมกับโครงร่างของเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ

รูปแบบการเขียนหรือโครงสร้างข้อเขียน (text structure) ที่ผู้เขียนเลือกใช้ในการเรียบเรียงงานเขียน จะมีรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ความชัดเจนของแต่ละโครงสร้างจะแสดงโดยคำใบหรือคำสัญญาณที่ผู้เขียนกำหนดไว้ บาร์ทเลท (Bartlett, 1985) ได้แบ่งโครงสร้างข้อเขียนที่พบในบทอ่านชนิดต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ข้อเขียนเชิงบรรยาย (Description) เป็นการบรรยายเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องอย่างกว้าง ๆ เป็นการรวบรวมความคิดหลักของสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสืบเนื่องมาจากหัวข้อเรื่องข้อเขียนชนิดนี้ไม่มีคำสัญญาณ
2. ข้อเขียนเชิงจัดลำดับ (Collection) เป็นการให้รายละเอียดต่าง ๆ ที่สนับสนุนความคิดหลัก โดยจัดเรียงตามลำดับเหตุการณ์ เวลา ขั้นตอน กระบวนการ คำสัญญาณได้แก่ ลำดับที่ และแล้ว ต่อไป ดังนั้น ฯลฯ
3. ข้อเขียนเชิงเปรียบเทียบ (Comparison/contrast) เป็นการเปรียบเทียบความเหมือนหรือเปรียบเทียบความแตกต่างของสิ่งที่กล่าวถึง ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบหลักที่คล้ายคลึงหรือตรงกันข้าม คำสัญญาณได้แก่ แตกต่าง จาก คล้ายกับ เช่นเดียวกับ ข้อดีคือ ข้อเสียคือ ฯลฯ
4. ข้อเขียนเชิงปัญหาและข้อแก้ไข (Problem-solution) เป็นการกล่าวถึงปัญหาสาเหตุและวิธีการแก้ไข คำสัญญาณได้แก่ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ มีแนวทางแก้ไขดังนี้ คำถามคือ คำตอบคือ ฯลฯ
5. ข้อเขียนเชิงเหตุ-ผล (Causation) เป็นข้อเขียนที่ประกอบด้วยใจความหลักและรายละเอียดสนับสนุนที่กล่าวถึงเหตุและผลที่เกิดขึ้น คำสัญญาณได้แก่ จากสาเหตุดังกล่าว เพราะว่า เนื่องจาก ฯลฯ

ข้อความในบทอ่านแต่ละประเภทต่างก็มีความต่อเนื่องระหว่างใจความสำคัญต่าง ๆ ทั้งใจความหลักและใจความรอง ถ้าผู้อ่านรู้โครงสร้างความคิดของผู้เขียนที่เสนอไว้ในบทอ่านทั้งความคิดหลักและความคิดรอง รวมทั้งบอกได้ว่าบทอ่านนั้นเป็นข้อความประเภทใดจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ความแตกต่างของโครงสร้างข้อเขียนแต่ละชนิดยังมีผลต่อความเข้าใจในการเรียนรู้และจดจำเรื่อง เมเยอร์ และฟรีดเดิล (Meyer and Freedle, 1984) ได้ทำการศึกษาผลของการสอนโครงสร้างแบบต่าง ๆ แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัย 4 กลุ่ม พบว่ากลุ่มที่อ่านข้อเขียนเชิงเปรียบเทียบและข้อเขียนเชิงเหตุผล จำเนื้อหาที่อ่านได้มากกว่ากลุ่มที่อ่านข้อเขียนเชิงบรรยายและข้อเขียนเชิงปัญหาและข้อแก้ไข และเฟิร์น ซี มอสโควิทซ์ (Fern C. Moskowitz, 1987) ได้ทำการวิจัยถึงการรับรู้และความเข้าใจของครูระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างข้อเขียนที่มีแทรกอยู่ในโปรแกรมการอ่านขั้นพื้นฐาน พบว่าครูระดับเกรด 4 และ 5 ให้ความสนใจกับการสอนโครงสร้างข้อเขียนมากกว่าครูในระดับเกรด 2 และ 3 และมีความเห็นว่า ควรเน้นสอนข้อเขียนความเรียงเพิ่มเติมให้แก่นักเรียนทุกวัน ส่วนโครงสร้างข้อเขียนที่สอนง่ายที่สุดคือ ข้อเขียนเชิงบรรยาย และโครงสร้างข้อเขียนที่สอนยากที่สุดคือ ข้อเขียนเชิงเหตุผล ดังนั้นครูจึงควรหาบทอ่านที่มีเนื้อหาหลากหลายมาใช้ในการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถใช้และเข้าใจโครงสร้างข้อเขียนชนิดต่าง ๆ ได้ และจดจำข้อมูลที่อ่านได้มากขึ้น

เนื่องจากการอ่านเป็นเรื่องของการสร้างมโนภาพจากตัวหนังสือให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ได้เร็วที่สุด ถ้าหากเห็นภาพได้เร็วเท่าใดก็จะอ่านได้เข้าใจเร็วขึ้นเท่านั้น ในการสอนอ่านครูจึงควรทำสิ่งที่อ่านให้เป็นรูปธรรมให้มากที่สุด การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสวาดภาพหรือทำแผนผังประกอบการอ่านจะทำให้มีความเข้าใจในบทอ่านดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสแลทเทอร์ และคนอื่น ๆ (Slater and others, 1985) ที่ทำการศึกษาดังกล่าวสอนให้นักเรียนระดับ 9 รู้จักโครงสร้างข้อเขียน ระหว่างกลุ่มที่ใช้แผนผังแสดงโครงสร้างของเรื่องและไม่ใช้แผนผัง พบว่าการใช้โครงสร้างข้อเขียนและแผนผังในการอ่านทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทอ่านได้ง่ายขึ้น

จากแนวคิดนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการทำแผนผังมาใช้ในการสอนอ่านบทอ่านชนิดต่าง ๆ ซึ่งเจมส์ เอฟ บอแมน (James F. Baumann, 1987) ได้กล่าวถึงการทำแผนผังโยงความสัมพันธ์ในบทอ่านว่า เปรียบเสมือนแผนที่เดินทางที่นักขับรถใช้เพื่อเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง การทำแผนผังสรุปโยงเรื่อง (story map) จะนำผู้อ่านจากจุดเริ่มต้นไปจนถึงตอนจบของเรื่อง

นอกจากนี้การนำกิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนมาใช้ในการสอนอ่านก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่านได้ โรนัลด์ วิ ไวท์ (Ronald V. White, 1981) กล่าวว่า การอ่านนั้นมิใช่เพียงอ่านเพื่อตอบคำถาม หากควรเป็นการนำคำตอบหรือข้อมูลที่ได้มาไปใช้ทำกิจกรรมอื่น ๆ อันเป็นการถ่ายโอนข้อมูลที่ได้มาสื่อสารต่อในกิจกรรมของทักษะต่าง ๆ คือ ฟัง พูด และเขียน ซึ่งเป็นการบูรณาการทักษะทั้ง 4 เข้าด้วยกัน ในการสอนอ่านจึงไม่ควรแยกทักษะการอ่านออกจากทักษะอื่น ๆ

แซนดรา สโตรทสกี (Sandra Stotsky, 1982) ได้ชี้แนะว่าการเขียนถ่ายทอดเนื้อความจากบทอ่านและการสรุปความ สามารถพัฒนาการอ่านของนักเรียนได้ เพราะผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาทั้งเกี่ยวกับคำศัพท์และโครงสร้างเพื่อถ่ายทอดความคิดที่ได้รับจากบทอ่าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจข้อความที่จะอ่านได้ จากงานวิจัยของบอนนี บี อาร์มบรัสเตอร์ และคนอื่น ๆ (Bonnie B. Armbruster and other, 1987) ที่ศึกษาถึงผลการสอนโครงสร้างข้อเขียนที่มีต่อความเข้าใจในบทอ่าน สังคมศึกษาของนักเรียนระดับ 5 โดยที่ได้รับการสอนให้รู้จักและสังเกตการใช้โครงสร้างข้อเขียนเชิงปัญหาและข้อแก้ไข และฝึกให้ใช้โครงสร้างนั้นเป็นแนวทางในการเขียนสรุปเรื่องที่ได้อ่าน ผลการทดลองพบว่านักเรียนสามารถตอบคำถามและสรุปเรื่องได้อย่างมีระบบมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสอนโดยให้นักเรียนอ่านเรื่องที่กำหนดให้เพียงอย่างเดียว จะทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสที่จะทราบวาทอ่านนั้นเรียบเรียงมาได้อย่างไร การเรียนรู้ที่จะเขียนโดยการจัดเรียบเรียงข้อมูลที่อ่านออกมาเป็นเนื้อความ จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความคิดของผู้เขียน ซึ่งจะช่วยในการอ่านบทอ่านได้เข้าใจยิ่งขึ้น

ในการเขียนเรื่องจากบทอ่านนั้น (story writing) จะต้องอาศัยการอ่านเรื่องทั้งหมดให้เข้าใจก่อน แล้วจึงถ่ายโอนข้อมูลที่ได้มาเขียนเรียบเรียงใหม่ ซึ่งจะเขียนสรุปความเฉพาะเนื้อหา ความคิดหลัก และรายละเอียดสำคัญของบทอ่าน โดยไม่เขียนข้อสรุปหรือความคิดเห็นของผู้อ่านเองลงไปในเรื่องที่เขียนใหม่ และการให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่เป็นความรู้เดิมรวมทั้งสิ่งที่ต้องการจะรู้เกี่ยวกับบทอ่านก่อนที่จะอ่านและเขียนเรื่อง จะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจใน

การอ่านมากขึ้น (Eilleen Carr and Donna Ogle, 1987)

วิธีการเขียนเรื่องจากบทอ่าน เดวิด เอ. เฮส์ (David A. Hayes, 1989) ได้แนะนำขั้นตอนไว้ดังนี้

1. นักเรียนอ่านบทอ่าน
2. ครูถามคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดในบทอ่าน และให้นักเรียนเขียนข้อมูลที่ได้จากการอ่านบทอ่านนั้นทั้งหมด
3. คัดเลือกกลุ่มข้อมูลที่สำคัญ ตัดข้อมูลที่ไม่สำคัญทิ้ง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นกลุ่มตามความเกี่ยวเนื่องกัน และเขียนเรื่องจากกลุ่มข้อมูลนั้น
4. แลกเปลี่ยนข้อเขียนกับเพื่อนคนอื่น ๆ อ่าน เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงในครั้งต่อไป

การสอนให้นักเรียนเขียนเรื่องจากบทอ่านจึงทำให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนไปพร้อมกัน ทำให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ รวบรวม เชื่อมโยงและลำดับข้อมูลสำคัญจากบทอ่านได้อย่างต่อเนื่อง มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทอ่านและสามารถสื่อความเข้าใจของตนให้ผู้อื่นเข้าใจ

ด้วยแนวคิดและเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยต้องการทำการทดลองสอนเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการอ่านบทอ่านที่มีโครงสร้างการเขียนต่างกัน เมื่อเรียนโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านและเรียนโดยการเขียนเรื่องจากบทอ่าน วิธีการสอนแบบใดจะทำให้เด็กมีความเข้าใจในการอ่านบทอ่านแต่ละประเภทมากกว่ากัน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนทักษะการอ่านในระดับประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านบทอ่าน 5 ประเภท ได้แก่ ประเภทบรรยาย ประเภทจัดลำดับ ประเภทเปรียบเทียบ ประเภทเหตุ-ผล และประเภทปัญหาและข้อแก้ไข ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน และเรียนโดยการเขียนเรื่องจากบทอ่าน

สมมติฐานของการวิจัย

รูธ สแตรง (Ruth Strang, 1969) กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านว่า คือ ความสามารถในการจับใจความสำคัญและรายละเอียดปลีกย่อยได้ ผู้ที่มีความเข้าใจในการอ่านจะสามารถย่อใจความสำคัญหรือสรุปโครงร่างของสิ่งที่อ่านได้หรือสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของสิ่งที่อ่านได้

บาร์บารา เทเรซา กูลด์ (Barbara Theresa Gould, 1987) ได้ทำการวิจัยพบว่าการสอนให้นักเรียนรู้จักค้นเคຍกับโครงสร้างข้อเขียน ช่วยให้ นักเรียนอ่านเรื่องได้เข้าใจและระลึกเนื้อเรื่องที่อ่านได้ดีกว่า และจากงานวิจัยของทศนีศ ภูมิรัตน์ (2535) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการวิเคราะห์ประเภทของข้อความต่างกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ข้อความเชิงจัดลำดับ ข้อความเชิงบรรยาย ข้อความเชิงเปรียบเทียบ ข้อความเชิงปัญหาและข้อแก้ไข และข้อความเชิงเหตุผล แสดงให้เห็นว่าการอ่านข้อความที่มีโครงสร้างการเขียนต่างกันจะทำให้ นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นครูจึงควรหาบทอ่านที่มีเนื้อหาหลากหลายและมีโครงสร้างการเขียนต่างกันมาใช้ในการสอนอ่าน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและมีความเข้าใจในการอ่านเพิ่มมากขึ้น

เนื่องจากการอ่านมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเขียน การเขียนจึงสามารถนำมาพัฒนาการอ่านได้ การให้นักเรียนเขียนถ่ายทอดเนื้อความจากบทอ่านและการเขียนสรุปความมีส่วนช่วยในการอ่านบทอ่านได้อย่างเข้าใจ (Sandra Stotsky, 1982) และจากการศึกษาของบอนนี่ บี อาร์มบรัสเตอร์ และคนอื่น ๆ (Bonnie B. Armbruster and others, 1987) พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนให้รู้จักและใช้โครงสร้างการเขียนเป็นแนวทางในการเขียนสรุปเรื่องที่ได้อ่าน จะสามารถตอบคำถามและเขียนสรุปเรื่องได้อย่างมีระบบในการสอนอ่านบทอ่านประเภทต่าง ๆ นั้น บทอ่านประเภทบรรยายอาจจะมีโครงสร้างการเขียนรวมอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ การให้นักเรียนได้เขียนเรื่องหลังจากอ่านบทอ่านแบบบรรยาย จะทำให้ได้เรียนรู้ถึงรูปแบบโครงสร้างต่าง ๆ ของบทอ่านนั้น ได้เรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดความคิดของผู้เขียน ทำให้จับใจความสำคัญในบทอ่านได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้การทำแผนผังสรุปโยงเรื่องก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้ดีในการสอนอ่าน จากงานวิจัยของนพดล ปุชูประเสริฐ (2533) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการอภิปราย เมื่ออ่านบทอ่านที่มีโครงสร้างการเขียน 5 ประเภท ซึ่งการทำแผนผังสรุปโยงเรื่อง จะช่วยเสริมความเข้าใจของนักเรียนอย่างเป็นระบบ และเห็นภาพพจน์ เพราะในแผนผังจะแสดงความสัมพันธ์ของใจความสำคัญและรายละเอียดต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับขั้น สามารถใช้ได้ดีในการสอนอ่านบทอ่านประเภทจัดลำดับเปรียบเทียบ เหตุ-ผล และปัญหาข้อแก้ไข ทำให้นักเรียนเห็นภาพรวมของบทอ่านนั้นได้อย่างชัดเจนมากกว่า

จากแนวคิดและผลวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนโดยการเขียนเรื่องจากบทอ่าน มีความเข้าใจในการอ่านบทอ่านประเภทบรรยายสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน
2. นักเรียนที่เรียนโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน มีความเข้าใจในการอ่านบทอ่านประเภทจัดลำดับสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการเขียนเรื่องจากบทอ่าน
3. นักเรียนที่เรียนโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน มีความเข้าใจในการอ่านบทอ่านประเภทเปรียบเทียบสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการเขียนเรื่องจากบทอ่าน
4. นักเรียนที่เรียนโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน มีความเข้าใจในการอ่านบทอ่านประเภทเหตุ-ผลสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการเขียนเรื่องจากบทอ่าน
5. นักเรียนที่เรียนโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน มีความเข้าใจในการอ่านบทอ่านประเภทปัญหาและข้อแก้ไขสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการเขียนเรื่องจากบทอ่าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียน วัดดอกไม้ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย โดยแยกเป็นแบบทดสอบตามลักษณะโครงสร้างการเขียน 5 ประเภท แบบทดสอบที่สร้างยึดระดับความเข้าใจในการอ่าน 4 ระดับที่อ้างถึงใน มณีรัตน์ สุทธิรัตน์ (2532)

3. การสอนอ่านโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่อง และการเขียนเรื่องจากบทอ่าน ประกอบด้วยแผนการสอน 30 แผน ใช้แผนการสอนกลุ่มทดลองละ 15 แผน ใช้เวลาสอนแผนการสอนละ 3 คาบ (60 นาที) แผนการสอนประกอบด้วย

3.1 บทอ่านที่นำมาใช้ในการทดลองสอน เป็นบทอ่านที่คัดเลือกมาจาก หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หนังสือเรียน มีโครงสร้างการเขียนจำแนกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภทบรรยาย ประเภทจัดลำดับ ประเภทเปรียบเทียบ ประเภทเหตุ-ผล และประเภทปัญหาและข้อแก้ไข

3.2 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นชี้แจงจุดประสงค์และข้อตกลงร่วมกัน (2) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (3) ขั้นดำเนินการสอน (4) ขั้นนำไปใช้ (5) ขั้นการวัดและประเมินผล

4. ตัวแปรที่จะศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการสอนอ่านโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่อง และการเขียนเรื่องจากบทอ่าน

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร ซึ่งได้จากการทำแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่าน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทย โดยไม่ได้คำนึงถึงเพศ อายุ และเจตคติ ของผู้เรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความเข้าใจในการอ่าน หมายถึง การที่นักเรียนอ่านบทอ่านประเภทต่าง ๆ แล้วสามารถจับใจความสำคัญ บอกรายละเอียด แปลความ ตีความ ขยายความและสรุปความจากบทอ่านนั้นได้ โดยดูจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย

บทอ่าน หมายถึง เรื่องหรือข้อความสำหรับให้นักเรียนอ่าน ซึ่งมีโครงสร้างการเขียนจำแนกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภทบรรยาย ประเภทจัดลำดับ ประเภทเปรียบเทียบ ประเภทเหตุ-ผล และประเภทปัญหาและข้อแก้ไข

ประเภทบรรยาย หมายถึง ข้อเขียนที่บรรยายเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องอย่างกว้าง ๆ เป็นการรวบรวมความคิดหลักของสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสืบเนื่องมาจากหัวข้อเรื่อง

ประเภทจัดลำดับ หมายถึง ข้อเขียนที่ให้รายละเอียดต่าง ๆ ที่สนับสนุนความคิดหลัก โดยจัดเรียงตามลำดับเหตุการณ์ เวลา ขั้นตอน หรือกระบวนการ

ประเภทเปรียบเทียบ หมายถึง ข้อเขียนที่แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของสิ่งที่กล่าวถึง ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบหลักที่คล้ายคลึงหรือตรงกันข้าม

ประเภทเหตุ-ผล หมายถึง ข้อเขียนที่มีการกล่าวถึงสาเหตุของเรื่องที่เกิดขึ้น และกล่าวถึงผลที่ตามมา

ประเภทปัญหาและข้อแก้ไข หมายถึง ข้อเขียนที่มีการกล่าวถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไข

แผนผังสรุปโยงเรื่อง หมายถึง แผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ของใจความสำคัญและรายละเอียดของบทอ่าน แผนผังที่ทำอาจแสดงแต่ละหน่วยด้วย

รูปวงกลมหรือสี่เหลี่ยม ภายในมีอักษรเป็นคำหรือวลีกำกับอยู่ ความสัมพันธ์ของแต่ละหน่วยจะเชื่อมโยงด้วยเครื่องหมายลูกศร

การทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน หมายถึง การเรียนวิชาการอ่านภาษาไทยที่เน้นให้นักเรียนเขียนแผนผังแสดงความสำคัญ ตัวละคร ฉาก หรือเหตุการณ์ในบทอ่าน แล้วโยงความสัมพันธ์ของรายละเอียดต่าง ๆ เข้ากับความสำคัญของบทอ่านหลังจากอ่าน โดยจำแนกการสร้างแผนผังเป็น 5 รูปแบบตามประเภทของบทอ่าน ได้แก่ แผนผังแสดงความสำคัญและรายละเอียด แผนผังแสดงลำดับเหตุการณ์ แผนผังแสดงการเปรียบเทียบ แผนผังแสดงเหตุ-ผล แผนผังแสดงปัญหาและข้อแก้ไข

การเขียนเรื่องจากบทอ่าน หมายถึง การเรียนวิชาการอ่านภาษาไทยที่เน้นให้นักเรียนเขียนเกี่ยวกับบทอ่าน โดยเน้นเขียนใจความสำคัญและรายละเอียดของบทอ่าน แล้วนำมาเรียบเรียงเขียนขึ้นใหม่ด้วยตนเอง หลังจากการอ่านบทอ่านแต่ละประเภท

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร วารสาร ตำรา หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) แผนการสอนต่าง ๆ คู่มือครูวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. สร้างแผนการสอน แผนการสอนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 30 แผน ใช้แผนการสอนกลุ่มทดลองละ 15 แผน โดยการสร้างแผนการสอนได้คำนึงถึงจุดประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเป็นไปตามขั้นตอนการสอนอ่านที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นชี้แจงจุดประสงค์และข้อตกลงร่วมกัน ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการสอน ขั้นนำไปใช้ และขั้นการวัดและประเมินผล ต่อจากนั้นนำแผนการสอนจำนวน 30 แผน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาจุดประสงค์ ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน ความถูกต้องของสำนวนที่ใช้ในแผนการสอน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำไปทดลองสอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร แล้วนำมาปรับปรุง

แก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความถูกต้อง ความครอบคลุมเนื้อหา และภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุง จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดสหธาราม จำนวน 40 คน ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากร แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ เพื่อหาระดับความยากและค่าอำนาจจำแนก ได้แบบทดสอบที่มีค่าตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 40 ข้อ เพื่อหาความเที่ยงก่อนนำไปทดสอบจริง

4. เลือกตัวอย่างประชากร โดยการนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 ของนักเรียนทั้ง 3 ห้อง มาหาค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเลือกห้องที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกันที่สุดมา 2 ห้อง จากนั้นนำผลที่ได้มาทดสอบค่าทีและค่าเอฟ พบว่านักเรียนทั้ง 2 ห้อง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 จึงจับฉลากเลือกกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

5. ทำการทดลองสอนอ่านโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องและการเขียนเรื่องจากบทอ่าน ใช้เวลาสอนสัปดาห์ละ 3 วัน ในเวลาปกติครั้งละ 60 นาที (3 คาบ) รวมเวลาในการสอนประมาณ 5 สัปดาห์

6. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองสอนแล้ว ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยมาทดสอบ (Post-test) ทั้งกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้เวลาในการทดสอบกลุ่มละ 60 นาที

7. นำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในการอ่านบทอ่าน 5 ประเภท ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนอ่านโดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่อง และกลุ่มที่ได้รับการสอนอ่านโดยการเขียนเรื่องจากบทอ่านโดยการทดสอบค่าที (t-test)

8. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ โดยเสนอเป็นตารางและความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และปรับปรุงการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทย
2. ได้แนวทางการฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทย โดยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านและการเขียนเรื่องจากบทอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. เป็นแนวทางในการสอนอ่านบทอ่านประเภทต่าง ๆ โดยใช้การทำแผนผังสรุปโยงเรื่องและการเขียนเรื่องจากบทอ่าน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย